

NYITOTT KAPUK DÉLUTÁNJA A KOMÁROMI NAPOK ALATT

SIÓFOK

„1986. június 16-án Dr. Schönér Alfréd főrabbi és Kovács Sándor, a Dohány utcai zsinagóga főkántora avatták fel a háború utáni...”

3

KLEZMER

„...Így jött az I. Magyarországi Nemzetközi Klezmer Fesztivál ötlete. Arra is gondoltam, hogy Budapest telítve van zsidó rendezvényekkel...”

4

FRANKEL

„Úgy szeretném szolgálni, tovább építeni a Frankel zsinagóga közösségét, hogy megőrizzük a közösség nyitott, sokszínű...”

5

360 hónapja...

Harminc évvel ezelőtt, 1996. június 16-án adtuk kézbe a Hitközségi Híradó első példányait az Aranyember utcájában, a temető kapujában a Mártírapra érkezőknek. Három oldal volt az egész, kettő magyarul, egy szlovákul. Az első szám hasábjain a vezetőségi gyűlés híreit, a Shalom klub aktualitásait és egy barchesz receptet közöltünk.

Ahogy akkor írtuk: „Újságunk célja, tájékoztatni Önöket mindenről, ami hitközségünkben vagy a környező közösségekben történik.” – most sem gondoljuk másként. 30 éve adunk hírt örömről, bánatról, fejlesztésekről és veszteségekről. Egy közös tanulásnak vagyunk a résztvevői. Együtt ismertük, ismerjük meg múltunkat, hagyományainkat, a zsidó élet, sors rejtekeit. A 10. és 20. évfordulón még megpróbáltuk összeírni mindazok nevét, akik munkatársként, cikkíróként, a háttérmunkákban közreműködőként velünk tartottak, tartanak ezen a nyomtatott „utazáson”. Harminc esztendő után már biztosan nem lenne teljes a lista, valaki kimaradna. Így nem is írunk névsort, inkább köszönetet mondunk mindazoknak, akik a Hitközségi Híradó – Spravodajca elmúlt három évtizedéhez hozzájárultak, írásaikkal, munkájukkal, adományaikkal, pályázati forrásaikkal támogatták lapunk megjelenését. A jubileumi örömeink nem lehet teljes, közösségi újságként számos olvasónktól és jötevőnktől búcsúztunk fekete keretes írásokban. Minden szám összeállításánál hiányozik visszajelzésük, munkánkért értelmes adó jelenlétük. Nincsen nehezebb pillanat, mint amikor valakit törölnünk kell a címzettek listájáról. 30 év alatt sajnos nem kevesen voltak.

Hírek, ünnepek, szentföldi kalandok, receptek, beszélgetések, programajánlók... 1996–2026, 360 hónap, 30 év, ez a Hitközségi Híradó múltja és jelene. S hogy mit hoz a jövő? Talán mi, szerkesztők sem gondoltuk, hogy így elszalad ez a három évtized, nem terveztünk előre... amíg tudjuk, tesszük a dolgunkat!

Meghívó a Tanházba

A Komáromi Zsidó Hitközség szeretettel meghívja Önöket a Tanház a Menházba programra.

Időpont: 2026. május 22. (péntek) 18:00.

Házigazda: Riszovannij Mihály

Program:

- savuoti tanulás a Tóraadás ünnepéhez kapcsolódva
- szombatfogadás
- ünnepi kidus

Előzetes regisztráció: kile@menhaz.sk
Szeretettel várunk minden érdeklődőt!

Mártírnapi meghívó

A Komáromi Zsidó Hitközség ezúton hív meg minden jóérzésű embert a megemlékezésre, melyet Komárom és környéke zsidó lakossága deportálásának 82. évfordulója alkalmából tartunk **2026. június 14.-én, vasárnap 10:30-kor** a komáromi zsidó temetőben (Aranyember utca 1.).

Beszédet mond dr. Frölich Róbert főrabbi, közreműködik Zucker Immanuel főkantor. Az áldozatok emlékére 12:00 órakor közösen gyújtunk gyertyát a zsinagógában (Eötvös utca 15). Emlékezzünk együtt!

Részvételi szándékukat kérjük jelezzék a kile@menhaz.sk címen!

Fontos dátumok

A nyári szünet után, augusztus 30-ra tervezzük első programunkat, a Zsidó Kultúra Európai Napján. Az idei őszi nagyünnepok szeptember 11-én, pénteken este kezdődnek (Erev Ros Hasana), Jom Kippur pedig szeptember 20-án, vasárnap este (Kol Nidré). Kérjük, ekkorra ne tervezzenek más programot! A részleteket nyári számainkban olvashatják.

Múltunk öröksége Litomericzky Nándor gyűjtéséből

„A nagyszerű szent András temploma, mint a néhány hónappal előbb kitört s a fél várost romba döntött tűz áldozata (megj.: tűzvész 1848. szeptember 17.) még gyászos romokban volt, csakegy pár merész, csaknem papír könnyűségűnek látszó övezete dacolt az elemekkel. A többi templomok a bombázás által váltak haszonvetlenekké, csupán a Rozália-kápolna maradt fenn némi épségben, s ez lett a szegény komáromiak Mekkája és Medinája súlyos napjaikban. Tény az, hogy a zsidó és keresztény egy imaházban tartó isteni szolgálatát. A francia „Debats“ nevű újságnak egyik segédszerkesztője, ki „Horn“ név alatt nálunk is ismeretes az irodalomban, de kinek valódi neve Einhorn, és rabbi-segéd volt Pesten, mint Komáromba menekült tartotta Klapka tábornok engedelmével s az egész táborok jelenlétében ezen isteniszolgálatot a magyar őrseregben levő több száz főnyi zsidóság számára a komáromi protestáns imaházban, s minthogy a szegény menekültek nem volt papi ruhája, egy kat. pap kölcsönözte neki ez alkalomra.” (Katolikus Hetilap, 21. évfolyam, 7. szám, 1868. 02. 13., 51-52. oldal)

Kérjük a támogatását!

Kedves Olvasónk! Kérjük, lehetősége szerint támogassa a Komáromi Zsidó Hitközség programjait, a HH megjelenését, épületeink, temetőnk felújítását.

Belföldi átutalás Szlovákiából:

26384962/0900 – Slovenská sporiteľňa

Nemzetközi átutalás külföldről:

Cím: Židovská náboženská obec v Komárne, Eötvösa 15, 94501 Komárno, Slovakia

IBAN: SK060900000000026384962 SWIFT: GIBASKBX

Bankunk címe: Slovenská sporiteľňa, Palatínova 33, 94501 Komárno

Hitközségi Híradó – a Komáromi Zsidó Hitközség lapja, alapítva 5756-ban (1996), **főszerkesztő:** Paszternák Tamás (tamas.paszternak@menhaz.sk), Paszternák András (andras.paszternak@menhaz.sk), **munkatársak:** Saláth Magda, Mgr. Piczek Ferenc, **tördelőszerkesztő:** Saláth Richárd, **olvasószerkesztő:** Paszternákné Kertész Zsuzsanna (Komárom), Pasternák Antal (Komárom), **nyomatás:** Nec-arte Kft., Komárom, a **KZSH címe:** Židovská náboženská obec, Eötvösa 15, 945 01 Komárno, Slovakia, tel.: 00421/35/7731-224, **e-mail:** kile@menhaz.sk, tel.: 00421/35/7725-355. **Regisztrációs szám:** EV 3424/09. **ISSN** 1337-091x. **IČO:** 34073400. Alapítva 5756-ban. **Lapunk Önnek készült, kérjük ne dobja el!**

Faliújság rövid hírek

A KZSH-t, a Shalom klubot és a Hitközségi Híradót Gizella Sternbach (Jeruzsálem), Eva Brandes (Jeruzsálem), Zámbo Erzsébet, Schiller család (Magyarország) és anonimitásukat kérő adományozók támogatták. Köszönjük!

A Shalom klub rendezvényeire és a Hitközségi Híradó kiadására támogatásban részesültünk a BGA Zrt-től. Köszönjük!

A Menházban a felújítási munkálatok folytatásaként elkészült a pince ajtaja.

Április 22-én budapesti érdeklődőket fogadtunk a zsinagógában, ugyanezen a napon sárospataki teológus hallgatók is felkeresték a Menházat dr. Fodor Ferenc vezetésével. Vendégeinket Pasternák Antal elnök kalauzolta a hitközségnél.

Látogatók a Menházban: Pészah előtt a magyarországi gyökerekkel rendelkező Erdős család érkezett hozzánk. A vendégeket Saláth Magda és Kollár Zoltán fogadta.

Április 23-án fotózásra került sor a ravatalozóban. Fritz Beke Éva kutatótársai az I. világháborús emlékművet örökítették meg a Hadtörténelmi Múzeum számára.

Megérkeztek a „Čarovné Komárno” című könyv példányai, melyben a Komáromi Zsidó Hitközség is helyet kapott.

Támogatóink / naši sponzori:

„Realizované s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín“

40 éves a siófoki zsinagóga

Winkler Miksával beszélgettünk

Winkler Miksa vagyok, 1951-ben születtem Balatonalmádiban, hagyományos zsidó családban. '73 óta Budapesten élek. Feleségem Raab Anikó, neki köszönhetem siófoki kötődésemet. Talán nem vagyok ismeretlen a Hitközségi Híradó olvasói számára. Többször is szerepeltem már a kiadványban.

Nagyon büszke vagyok arra, hogy a komáromi közösség Kehila-díjjal jutalmazott sok évvel ezelőtt. Az volt az első kitüntetésem, amelyet a zsidó közéletben végzett munkám elismeréseként kaptam. Azóta már elnyertem a Magyarországi Zsidóságért Díjat a Mazsihisztől, a Radnóti Miklós Antirasszista Díjat, a Raoul Wallenberg- és Hanukatalizátor-díjat is. Aktív résztvevője vagyok a pesti hitéletnek, Rumbach, Bethlen tér, Frankel zsinagóga az állandó és rendszeres helyszíneim. Több mint 20 éve „önkéntes koordinátorként” foglalkozom vidéki elhagyott temetőkkel is.

Nyáron ünnepli alapításának 40. évfordulóját a siófoki zsinagóga. Gratulálunk a kerek jubileumhoz! Mit tudhatunk a kezdetekről?

A siófoki zsidóság gazdag múltjának története az 1860-as években indult. Előtte néhány zsidó család már lakott a településen. A Zsidó Lexikon szerint 1874-ben épült fel első zsinagógájuk. 110 évvel később, túlélve a holokausztot is, az épület nagyon rossz állapotban állt a város közepén. 1985–86-ban

Siófok város, a Posta és a Hitközség vezetői megállapodtak, hogy az épületet lebontják. Helyére a város új központi postája került, de lehetőség nyílt egy új, kisebb zsinagóga építésére. 1986. június 16-án Dr. Schőner Alfréd főrabbi és Kovács Sándor, a Dohány utcai zsinagóga főkántora avatták fel a háború utáni első és egyetlen új városi imaházat.

Mennyire változtak a zsinagóga minnapi rendszerváltást követően?

A nyári hónapokra kell gondolni, amikor erre válaszolok. Bár néhány család ma is állandó lakója a városnak, valós hitélet csak a nyáron volt akkor is. Dr. Domán István, a Hunyadi téri főrabbi 25 éven át minden üdülését Siófokon töltötte. Július közepétől augusztus közepéig péntek esténként a zsinagógában fogadták az érdeklődőket. Főrabbi úr halála után elhatároztam, hogy folytatom, fejlesztem, és továbbra is őrzöm a hagyományt.

Melyek voltak a 40 esztendő legfontosabb mérföldkövei?

Kezdetben a Landesmann György által tartott megemlékezések, ezt követően Domán főrabbi péntek estéi voltak kiemelkedőek. Őt követve – már időben is kihasználva – július–augusztusban, két nyári hónapon át én szervezem a hitéletet. Évről évre felújítok, korszerűsíttem az épületet, kertjét és környezetét, főként a Mazsihisz, pályázatok és adományok segítségével. Megtanultam a péntek esti és sábeszi imá-

Fotó: Szentgyörgyi Ákos / BZSH

kozást levezetni, hiszen a dallamait jól ismerem. Amit még érdemes megemlíteni: szinte minden megújult az elmúlt tizenévben. Az összes nyílászáró, a komplett tető, a homlokzat és a kerítés cseréje mellett megszüpült az imaterem, a Tóraszekrény is. Új világítás és szervízkonnyha készült.

A programok gazdagságáról is mondom néhány szót: rendeztünk névadást, bár-és bát micvákat többször is, sőt még esküvőt követő Seva Bráchátot is tartottunk már a nyári alkalmakon. 15 éve pedig minden előszezonban egy régi, még háború előtti szép hagyományt is követni kezdtünk. „Sövuajszsi-weekendet”, egy teljes, május végi hétvégét, sabbatot is szervezünk Siófokra. Közös szállással, kóser étkezésekkel, csodás hangulatú közös imádkozásokkal és kidusokkal. Már harmadik éve a Bethlen téri közösség és a Hegedűs Gyula utcai körzetek együtt töltik, ünneplik a szombatot.

Milyen manapság a siófoki zsinagógába járni a nyári szezonban?

Röviden válaszolok: nagyon jó! Mondhatom úgy is: népszerű és kellemes! Jó hangulatú találkozások, hagyományos dallamokkal. Több generáció együtt, unokák szülőikkel és nagyszülőikkel, hazai és néha külföldi látogatókkal. Kidussal és baráti beszélgetésekkel.

Miként készülnek a jeles évfordulóra?

Már jó ideje szerveződik az „ünnepi” program. Május utolsó hétvégén a hagyományos sabbatonnal kezdünk. Vasárnap, 31-én pedig a reggeli imát követően emléktáblaavatással indítjuk a megemlékezést. Tervezünk fát ültetni a kertbe, ahová az ősz folyamán színes bokrok kerültek. Szintén az évfordulóra, festéssel megújult az imaterem. A hivatalos programok után pedig sólettel, flódnival, klezmerzenés műsorral és sok-sok szeretettel várunk mindenkit!

Klezmer Fesztivál a Balaton partján

Garai Pétert kérdeztük

Garai Péter vagyok, a Klezmerész Kulturális Egyesület elnöke, valamint a Klezmerész Együttes dobosa és vezetője. Alapképzettségem közgazdász, 1965–2010 között külkereskedelemmel foglalkoztam; a zene és a zenélés sokáig csak hobbi volt. 2004-ben hatan amatőrök megalapítottuk a Klezmerész Együttest, elsősorban azért, hogy megélhessük az együtt zenélés örömet. Bár már induláskor jöttek fellépések a zsidó szervezetektől, nem gondoltuk, hogy ilyen hosszú életűek leszünk.

Közben kibővültünk: a két énekesnő, a hegedűs, a klarinétos, a gitáros és a dobos mellé csatlakozott egy bőgős; ő volt közöttünk az első igazi profi. Az évek során volt néhány változás, az amatőrök egy részének helyét hivatásos zenészek foglalták el, de a hat alapító közül négyen ma is az együttes tagjai. Műsorunk igen változatos: repertoárunkban vannak ismert és kevésbé ismert zsidó dalok. Specialitásunk a kétszólamú női vokál, de vannak szólóénekes-számaink és hangszeresek is.

Íme az együttes tagjai: Klein Judit és Török Judit – énekes; Zala Judit – hegedűs; Illés Mihály – klarinét; Matyi Bokolosz Dénes – gitár; Moharos Katalin – basszus; Garai Péter – dob és énekes.

Idén nyáron megrendezésre kerül a füredi Klezmer Fesztivál. Miként indult útjára a rendezvénysorozat?

A Klezmerész Együttes háromszor (2014, 2015, 2019) vett részt az izraeli Cfáti Nemzetközi Klezmer Fesztiválon, ahol a helyi együttesek mellett a világ legismertebb, legjobb zenekaraival lehet találkozni. Ezt a fesztivált kb. 30 éve minden évben megrendezik. Ez adta számomra az ötletet, hogy – bár Magyarországon is sok olyan rendezvény van, ahol klezmeregyüttesek lépnek fel – meg kellene teremteni annak hagyományát, hogy itthon is legyen egy olyan fesztivál, amelyen csak a klezmerzene szól. Így jött az I. Magyarországi Nemzetközi Klezmer Fesztivál ötlete. Arra is gondoltam, hogy Budapest mellett van zsidó rendezvényekkel, arra gondoltam, legyen ez nyáron a Balaton partján, ahol mindenhol sok ember fordul meg. Balatonfüred polgármestere, Dr. Bóka István örömmel fogadta az kezdeményezést, a megrendezéshez erkölcsi és anyagi támogatást is nyújt. Ugyancsak lelkes segítséget kaptak a Zsidó Kiválóságok Háza vezetőjétől, Dr. Olti Ferenctől.

Milyen programok várhatók idén?

A fesztiválra július 10–12. között kerül sor. A három estén 6 klezmeregyüttes lép fel: minden este egy magyar és egy külföldi. A fesztivál ideje alatt – amely a Kisfaludy Szabadtéri Színpadon, a Tagore sétány mellett lesz – már a déli óráktól kezdve meg lehet ismerkedni a zsidó konyha remekeivel és italaival is.

A program:

2026. július 10.
18.00 Megnyitó
18.30 Budapest Klezmer Band
20.30 Flying Rabbi (Létajíci rabín)

2026. július 11.
18.30 Klezmerész Együttes
20.30 Di Gasn Trio – Izrael

2026. július 12.
18.30 Sabbatsong Klezmer Band
20.30 Preßburger Klezmer Band

Kik alkotják a fesztivál közönségét, miként fogadják a fellépőket a Balaton partján?

A fesztivál előadásai a Tagore sétány melletti színpadon ingyenesen látogathatók. Bizonnyára lesznek olyanok, akik direkt a fesztivál

miatt keresik fel Balatonfüredet, de nem gondolom, hogy ők lesznek majd többségben. Gondolom, a május végén – június elején kezdődő reklám hatására többen az éppen Füreden és a Balatonnál nyaralók közül keresik fel a fesztivált, és a közönség jelentős része azokból fog állni, akik a „promenádon” sétálva meghallják a zenét.

Az érdeklődők hol érhetnek el további információkat a Klezmer Fesztiválról?

Igyekszünk a rendezvénynek minél nagyobb sajtónyilvánosságot teremteni. Lesz a fesztiválnak önálló Facebook-oldala, minden megtalálható lesz a Klezmerész Együttes és a Zsidó Kiválóságok Háza Facebook-oldalán, valamint a Zsidó Kiválóságok Háza honlapján (www.zsidokivalosagok.hu).

Meg kell említenem, hogy – miután a Fesztivál a közönség számára teljesen ingyenes – a programokat csak támogatóink nagylelkű juttatásaiból tudtuk megszervezni.

Támogatóink: Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt., Balatonfüred Város Önkormányzata, MAZSIHISZ, MAZSÖK, VISITBalaton365 – Magyar Turisztikai Szövetség Alapítvány, MOL Új Európa Alapítvány, Olajág Otthonok, Alapítvány a Budapesti Dohány Utcai Zsinagógáért, Budapest Főváros XIII. Kerületi Önkormányzat.

Zsidó közösségi élet Budán

Interjú Dr. Kivovics Péterrel

Dr. Kivovics Péter vagyok. **1955-ben születtem Budapesten. Édesanyám és édesapám holokauszt túlélők. 1978-ban végeztem a Semmelweis Orvostudományi Egyetem Fogorvostudományi Karán. Utána a Semmelweis Orvostudományi Egyetem Fogpótlástani Klinikáján dolgoztam.**

2012-ben átvettem a Központi Stomatológiai Intézet vezetését, majd az Intézet 2013-ban történt orvosegyetemi integrációja után, a jogutód, Fogászati és Szájsebészeti Oktató Intézet igazgatója voltam 2020-ig. Ezt követően az Intézetben a Gerosztomatológiai és Maxillofaciális Protetikai Részleg vezetője lettem. 1986-ban szereztem pedagógusi diplomát a Bárczy Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola Oligofrénpedagógia – Logopédia szakán. 1995-ben az Orvostudomány Kandidátusa, 1997-ben Ph.D. tudományos fokozatot kaptam. 2018-ban címzetes egyetemi tanár lettem, így professzori címet nyertem. 2005-ben az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem, Liturgiátörténet előadó szakán szereztem végzettséget. 2001-től tartozunk felelőssel a Frankel Zsinagóga közösségéhez. Két gyönyörű gyermekem, Judit és Marci, párjaik és öt unokám is ide jár. A három nagy unokám már Bat Micva. A Frankel Zsinagóga Alapítvány alapító kuratóriumi tagja vagyok. Előző elnökünk, Tordai Péter elhunytja miatt időközi vezetőségválasztást kellett tartanunk a Frankel zsinagóga közösségében. A szavazatok kiértékelése után a Frankel zsinagóga vezetősége engem bízott meg a hitközségi elnöki feladatokkal, megválasztottak Rasekolnak.

Melyek a Frankel körzet történetének legfontosabb mérföldkövei?

A budaújlaki zsinagóga, vagy ahogy ma legtöbben ismerik, a Frankel Leó úti zsinagóga története a 18. század végéig nyúlik vissza, amikor a környéken élő zsidó közösség még egy szerényebb imaházban gyűlt össze. A közösség növekedésével azonban szükségessé vált egy méltóbb templom felépítése. Így a régi épületet lebontották, hogy helyet adjanak az újnak. Az új zsinagóga alapkövét 1887-ben fektették le, az építkezés pedig lenyűgöző sebességgel haladt: alig egy évvel később, 1888. augusztus 8-án reggel 8 órakor már fel is szentelték. A tervezéssel a kor szak neves építészt, Fellner Sándort bízták meg, aki neogótikus, úgynevezett „francia gót” stílusban álmolta meg az épületet. A homlokzatot vörösés klinkertéglá borítja, a belső teret pedig úgy alakították ki, hogy eredetileg mintegy négyszáz hívó befoga-

dására legyen alkalmas. Érdekes, hogy ebben az időben a zsinagóga még teljesen szabadon állt, környezetében csupán földszintes házak, a hitközség mészárszéke és lakásai helyezkedtek el. Bejárata pedig közvetlenül a korabeli Zsigmond utcáról (a mai Frankel Leó útról) nyílt. A zsinagóga sorsát és mai különleges arculatát egy 1928-as döntés határozta meg alapvetően. A hitközség anyagi helyzetének stabilizálása érdekében úgy határoztak, hogy a templom körüli üres telket beépítik. Jakab Dezső és Soós Aladár tervei alapján egy hatalmas, U-alakú, hatemeletes bérházat emeltek a zsinagóga köré, amely így szó szerint az udvarba került, „beköltözött” a lakóház ölelésébe. Ez az építészeti megoldás nemcsak praktikus volt, hanem a történelem viharai során védelmet is nyújtott. A zsinagóga a bérház takarásában vészelte át a második világháborút, elkerülve a teljes pusztulást, bár a belső terét raktárként használták a háború alatt.

A háború után a hitélet lassan újra indult, de az épület állapota az évtizedek alatt jelentősen leromlott. A fordulatot a 2000-es évek eleje hozta el, amikor a zsinagógát teljeskörűen felújították, visszaadva régi fényét.

Mára a „Frankel” nemcsak egy építészeti különlegesség, hanem Budapest egyik legélőbb és legfiatalosabb zsidó közösségének otthona. Dr. Verő Tamás főrabbi vezetésével a közösség híressé vált befogadó szelleméről és családbarát programjairól, amelyekkel a hagyományokat modern, közösségépítő formában örököltik tovább a jövő generáció számára.

2025-ben megválasztották a Frankel Zsinagóga hitközségi elnökének. Milyen célokkal vágott neki a feladatnak?

Úgy szeretném szolgálni, tovább építeni a Frankel zsinagóga közösségét, hogy megőrizzük a közösség nyitott, sokszínű, befogadó jellegét. Öröm legyen eljönni a közösségbe idősen, fiatalnak egyaránt és továbbra is magas színvonalon tartunk a hitéleti tevékenységet. A vezetőséggel együtt munkánkkal támogatni kívánjuk kiemelkedő és meghatározó rabbink, Dr. Verő Tamás főrabbi és egyedülálló tehetségű házánunk, Dr. Nógrádi Gergely főkántor tevékenységét. Úgy gondolom, hogy csak úgy lehet jól vezetni egy hitközséget, ha folyamatosan érezzük a közösség tagjainak támogatását, ezért számítok a Frankel közösség támogatására! Remélem tevékenységemmel tovább tudom fejleszteni a közösséget.

A „Frankel” egy fogalom a hazai zsidóság körében, mitől olyan különleges ehhez a közösséghez tartozni?

A Frankel közösség két rendkívül fontos sajátossággal bír. Az első a nyitott, befogadó attitűd. Nagyon sokféle ember jár hozzánk, akik különböző mértékben gyakorolják vallásunkat és mi mindenkinek lelki otthont kívánunk nyújtani úgy, hogy megőrizzük a Kile konzervatív jellegét. A másik sajátosság az, hogy egyaránt várjuk a gyerekeket, a serdülőket, a felnőtteket és az időskorúakat is. Ebből adódóan minden korosztály megtalálható nálunk és így a korosztályi sokszínűség is a hitéleti tevékenység javára válik.

Melyek a legsikeresebb programjaik?

Két fő projektet emelnék ki a sok közül. A legfontosabbnak a közösségünk keretében működő BBYO programot tartom, melyet közösségünk rabbija, Dr. Verő Tamás főrabbi és a Rebecen, Bán Linda hozott létre és irányít nagy hozzáértéssel és tapasztalattal, szeretettel és igényességgel. A BBYO (korábbi nevén B'nai B'rith Youth Organization) a világ legnagyobb zsidó ifjúsági mozgalma, amely több mint száz éve köt össze zsidó tinédzsereket a világ minden táján. A szervezet elsősorban a 13 és 18 év közötti korosztályt célozza meg, de Magyarországon már 8 éves kortól be lehet kapcsolódni a programjaikba. A mozgalom alapvető célja, hogy egy nyitott, pluralista közösséget teremtsen, ahol felekezeti háttértől függetlenül minden zsidó fiatal megélheti identitását, miközben vezetői készségeket sajátít el és életre szóló barátságokat köt. Magyarországon a BBYO Hungary 2015 óta működik a Hillel Alapítvány támogatásával, saját mentorrendszerrel segítve az új tagok beilleszkedését a zsidó közösségi életbe. Ezt a nagyon fontos tevékenységet a házaspár két csodálatos lánya Sári és Szonja is segíti.

Folytatás a 8. oldalon.

Sontag Olga naplója

Kerti Katalint, a Goldberger Alapítvány elnökét kérdeztük

A tatai zsidóság emlékeit felkutató, a zsidó temető gondozásában feladatokat vállaló, az utolsó tatai rabbi, Goldberger Izidor nevét viselő Alapítványt 2000-ben kilenc magánszemély hozta létre, élére háromtagú kuratóriumot választott. Kurátorok: Lendik József és jómagam, a kuratórium elnöki pozícióját – haláláig – Vámosi András, Balázs Béla díjas operatőr, filmes szakember töltötte be.

Vámosi András annak a Vámosi Miklósnak a fia, aki túlélve a Holokauszt borzalma- it, hazatért szülővárosába és a háború után újjáalakult zsidó hitközség utolsó elnökeinek egyike, a temető gondozásával kapcsolatos feladatokat is ellátó zsidó vezető volt. Vámosi András lánya, Eszter neve az alapító tagok között szerepel. Szintén alapító tag dr. Korda György pszichológus, aki Korda Lászlónak, a tatai hitközség utolsó vezetőjének a fia.

Az említettek részvétele az alapítvány munkájában meghatározó, hiszen emlékekkel, megőrzött és alapítványuknak átadott dokumentumaikkal nélkülözhetetlen segítséget nyújtottak a háború előtti és utáni zsidó közösség életének megismeréséhez, rávilágítottak a zsinagóga sorsának alakulását befolyásoló körülményekre, a temető fenntartásának nehézségeire, az évről évre fogyatkozó zsidó közösség hitéletének ellehetetlenülésére.

Az 1980-as évek elején megszűnt a hitközség és ezzel Komárom-Esztergom me-

gye lett az ország egyetlen közigazgatási egysége, ahol nincs a zsidó vallású lakosokat összefogó, a helyi hagyományokat őrző hitközség.

Ez utóbbi feladat tekintetében gondolom hiánypótlónak az alapítvány működését. Az alapító okiratban megjelölt célok között szerepel a Tatán élt zsidó közösség kulturális, hitéleti, történeti emlékeinek felkutatása, azok megörökítése, a Holocaust helyi eseményeinek dokumentálása, az évenkénti megemlékezések megszervezése.

Az alapítvány a megfogalmazott célok közül elsőként emléktáblát helyezett el a városi gettó (nagygettó) Táncsics Mihály úti bejáratánál. (A Holocaust 70. évfordulója során emléktáblával jelöltük meg a volt zsidó iskola épületét, a vasútállomást és botlatókövet helyeztünk el a volt Katolikus Fiúiskola (ma zeneiskola) előtti járdán. Alapítványunk helyi szervezőként segítette az Élet Menete Alapítvány országos vándorkiállításának, a Vagonkiállításnak a tatai Vasútállomáson történő bemutatását. Több ízben szerveztünk helyi élet menete sétákat azon az útvonalon, amelyet a tatai zsidó lakosok jártak be 1944. sötét napjaiban.

Az alapítvány részt vállalt a Holocaust 60. évfordulóján a volt Zsinagóga kertjének felújításában, Megyei Holocaust Emlékkertté alakításában, Lugossy Mária: Minden idők mártírjainak emlékére c. szoborcsoportjának elhelyezési munkálataiban a Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzattal és Tata Város Önkormányzatával együttműködve.

Megalakulása óta az alapítvány segíti, majd önállóan szervezi a Holocaust városi megemlékezéseit a zsidó temetőben.

A tatai zsidó temető 2002-től műemléki védeltséget élvez, ennek elérésében alapítványunk jelentős lobbis tevékenységet végzett az illetékes fórumok megkeresésével, a kompetens személyek meghívásával, a temető értékeinek bemutatásával.

A tatai zsidó temetőt érintően a legjelentősebb eseményként a Holocaust 70. évfordulójára 2014-ben kiírt országos pályázatra összeállított és központi, ill. városi forrásból megvalósított, „A tatai zsidó temető emlékhellyé alakítása, a „mártír-fal” megvalósítása” című programot kell megemlítenem, amelynek gyakorlati megvalósításában alapítványunk meghatározó szerepet játszott.

Ahhoz, hogy e történeti és művészettörténeti értékekben gazdag sírkert valóban méltó emlékhellyé váljon, jelentős felújítási és karbantartási munkát kellett elvégezni.

Sontag Olga (1930)

A sírkövek több mint harmadának javítását, felújítását a MAZSIHISZ felügyelte és finanszírozta. A sírkövek karbantartása, esetleges javítása ma is napi odafigyelést igényel. Ugyancsak fontos a temető rakott kőkerítésének folyamatos felújítása, bizonyos szakaszainak újraépítése.

A herendi porcelángyártat megalapító és világhírű rangra emelő Farkasházy Fischer Mór családijához köthető unikális kerámia sírok restaurálása jelenleg folyamatban van. E sírok megmentését lehetővé tevő pályázati forrás megszerzésében alapítványunk ugyancsak aktív szerepet játszott.

A ravatalozó védett épületének külső-belső felújítása, állagmegóvása, festése szintén indokolt volt. Az 1960-as években leszakadt mennyezet visszaépítése, a cserépfedés részbeni cseréje, az elektromos hálózat kiépítése elengedhetlenné vált. Itt helyeztük el az 1000 tatai és Tata környéki zsidó mártír nevével megörökítő táblákat.

Alapítványunk kezdeményezésére 2022-ben a MAZSÖK segítségével talajradar vizsgálat zajlott a temetőben, amely egyrészt 29 sírhelyet mutatott ki a gyermekparcella területén, másrészt igazolta azt a feltételezést, hogy az A parcella közepén megbomlott sorokat a II. világháborús bombatalálat okozhatta (a vizsgálat ugyanis nem csak sírokat, hanem 2,5 m mélységben fém jelenlétét is kimutatta). Az így feltárt névtelen sírokat „Lelke legyen bekötve az élet kötelékébe” feliratú fejkövek jelzik.

Közreműködöttünk a dr. Dávidházi Péter professzor úr által szervezett, a tatai zsidó temető sírfeliratairól szóló tudományos konferencia megrendezésében.

Folytatás a következő oldalon.

Folytatás az előző oldalról.

A „Lelked legyen bekötve az élet kötése-be” című rendezvény szorosan kapcsolódott ahhoz az alapkutatáshoz, amely a zsidó temető sírköveinek számbavételét, tudományos igényű feldolgozását végezte el a terület legkiválóbb képviselőinek - Bányai Viktória, Mislovics Erzsébet, Balogh István, Simonik Péter - közreműködésével. Az ország legrégebbi és ma is működő temető sírkőanyagát a „Legyen lelke Isten árnnyékában.” A tatai zsidó temető története és 18-20. századi sírkövei című online kiadvány mutatja be (Szerk, Kerti Katalin - Simonik Péter.)

Ebbe a felsorolásba tartozik alapítványunk legutóbbi vállalása: Sontag Olga visszaemlékezéseinek kötetbe szerkesztése és kiadása.

Április 17-én mutatják be az Alapítvány kiadásában megjelenő kötetet, Sontag Olga 1945-ben, még Németországban kézzel írt memoárját, és ennek 1983-as saját kezű kiegészítését. Miért időszerű az emlékirat megjelentetése? Kiknek szól a kiadvány?

2025-ben, a tatai mártír megemlékezésén Dénes Tamás - Sontag Olga fia - azzal keresett meg, hogy a Goldberger Alapítványra bizza édesanyja két memoárját a további megőrzés vagy az esetleges megjelentetés szándékával. A szövegek megismerése után nyilvánvalóvá vált számunkra, hogy ezeket a visszaemlékezéseket nyilvánosságra kell hoznunk. Annál is inkább, mert a tatai és a Tata környéki zsidóság 20. századi tragikus sorsáról alig rendelkezünk hiteles forrásokkal. Néhány levéltári dokumentumon, a korabeli sajtó szűkszavú tudósításain kívül eddig csak Kahán Júlia A főttkrumpli illata című dokumentumregénye számol be a tatai zsidó közösség gettóba kényszerítéséről, deportálásáról és a koncentrációs tábor(ok) szavakkal alig leírható embertelen világáról.

„A magyar holokauszt történetben sajnos nagyon kevés hasonló naplót, vagy naplószerű memoárt ismerünk és ez a megállá-

pítás hatványozottan igaz a náci lágerekbe deportáltak korabeli írásaira. Sontag Olga emlékezése az egyik ezen csekélyszámú egodokumentum sorában, ezért már önmagában is becses történeti forrásként tekintünk rá. Tanúságtétele - tömörsége dacára - érzékeny, az események közelsége miatt pedig roppant hiteles reflexió a rabság és szabadság határmezsgyéjének képlékeny időszakából.” - írja Szécsényi András történezs a kötet előszavában.

Sontag Olga két naplót írt, egyet egy füzetbe, ceruzával, 1945 második negyedévében még a németországi Füssenben, a felszabadító amerikai hadsereg által létesített nemzetközi rehabilitációs táborban. Ezt a naplót egészítette ki és írta át írógéppel 1983-ban - már szülővárosában - Tatán. A könyvben mindkét naplót megjelentetjük a szövegek átfedése ellenére, mivel a kézzel írt napló olyan részleteket tartalmaz (például a menetelésük alatt mondogatott rigmusokat, a magyar-angol-német "szótárt"), melyek a megpróbáltatások taglalásán kívül is unikálissá teszik Olga írását. A kézzel írt naplót eredeti formájában jelentetjük meg, hiszen így érvényesül a szöveg közvetlen, személyes hatása. Gondolva a könnyebb olvashatóság igényére, közöljük ennek a naplónak a betűhív átiratát is. Az 1983. évi memoárt szintén betűhív formában adjuk közre (csupán az egyértelmű gépelési hibákat javítva), amelyet magyarázó jegyzetek beiktatásával, térképmellékletekkel és egyéb jegyzetanyaggal, valamint fotódokumentációval egészítettünk ki. Az volt a szándékunk, hogy a holokausztirodalomból már ismert események, helyszínek, személyek rövid bemutatásával keretezzük Olga és sorsársai megrendítő történetét.

Ugyanakkor a naplók a történezszi figyelemre is számot tartó részleteket tartalmaznak. Ilyen dr. Goldberger Izidor tatai főrabbi halála körülményeinek vagy a Füssen városában az amerikai hadsereg bevonulását köve-

tően kialakított ún. hontalan tábor leírása. Az eddig kevésbé ismert részletekre vonatkozóan külön említést érdemel az a segítség, amelyet Calw városának hivatala, levéltára biztosított számunkra a városukban 1944-ben működő LUFAG gyár 200 magyar női kényszermunkásának - köztük a tatai Sontag Olgának és Ganz Margitnak - a történetét dokumentáló levéltári források, szakmai feldolgozások, egykori fotók megküldésével.

Sontag Olga haláláig hűségese lakója maradt szülővárosának, annak a városnak, amely a vészorszak idején megtagadta, megbélyegezte, kitaszította, elüldözte és halálra szánta őt. Naplójának megjelentetésével tisztelettel adózunk küzdelmes élete és rendíthetetlen hazaszeretete előtt.

Kik működtek közre a könyv megjelentetésében?

A kötetben szereplő magyarázó jegyzeteket Ifj. Gyúszai László, Hunyadi Imre helytörténészek és jómagam írtuk. A fotóválogatás Lendik József munkája. A szerkesztői feladatot Wehner Viola, a grafikai tervezést Görözdí Géza és Imre Attila Dilesz végezte. A könyv lektorálására dr. Simonik Pétert kértük fel.

Hol szerezhetik be az érdeklődők a kiadványt?

A könyv közösségi finanszírozásban jelenik meg, kereskedelmi forgalomba nem kerül. Az érdeklődők számára a posta- és nyomdaköltség megtérítése ellenében - az alapítvány számlájára utalt adomány formájában - lesz elérhető a kiadvány.

Milyen további tervei vannak az Alapítványnak az idei évre?

Az idei mártír megemlékezés megszervezése lesz a következő feladatunk június 14-én. Folytatni szeretnénk az „Utikalaüz egy elveszett közösséghez” címmel elindított városi sétát szeptember elején. Régi tervünk egy emléktábla elhelyezése a tóvárosi zsidó imaház épületére még ebben az évben.

PA-PT

DR. ORNA
MONDSCHHEIM

Löwinger Mancsi szakácskönyvéből Brunch és zselatin

A 80-as évek elején Amerikába utaztam egy jó barátinnal, ott helyi társas kirándulásokra iratkoztunk be. Sok szép élményünk volt, kettőről szeretnék most írni. Amikor San Franciscóba értünk, egy központi szállodában szálltunk meg, onnan indultak a napi kirándulások. Minden nagyon szép és megható volt. Vasárnap azonban szünet következett. Minden résztvevő eldöntötte, hol tölti ezt a napot. A csoportban volt egy izraeli család is, akikkel összeharagkoztunk, elhatároztuk, hogy együtt töltjük a napot. A szálloda halljában találkoztunk, ők mondták, hogy a recepció ajánlotta nekik, vegyenek részt a szálloda legfelső emeletén lévő étterem vasárnapi brunchán. Akkor még nem tudtuk, mit jelent a „brunch”, mivel az étterem a 25. emeleten volt, gyönyörű kilátással, felmentünk.

Ott láttuk meg, mi is az a brunch. Dél körül kezdődik és kora délutánig tart. Nyitott büfé mindenféle finomsággal: saláták, sütemények, sajtok, túrók, kenyerek és egyéb pékáruk, tojásételek, halfélék, zöldségek, gyümölcsök. Fix áron a vendég annyiszor szedhet, amennyit szeretne vagy képes megenni, meginni. A gyönyörű kilátás a világ egyik legszebb városára különleges élményt adott. Ott láttam sok zselatinnal készült hideg ételt is. Amerikai magazinokban gyakran találni zselatinos ételeket: nagyon esztétikusak, de a brunch előtt még soha nem kóstoltam ezeket.

Minden tetszett és ízlett, elhatároztuk, hogy ha hazatérünk, készítünk majd brunchot a családnak és a barátoknak. Mivel nem mi voltunk az egyetlenek, akik felfedezték ezt a trendet, lassan az itteni szál-

Forrás: Wikipédia

lodákban is bevezették. A második élmény is tanulságos volt. A Las Vegas-i kiránduláson tapasztaltuk, hogy a brunch ott is

nagyon kedvelt, mert így a reggelit és az ebédet egyben fogyasztják, több idő marad a szerencsejátékokra. Nem kell San Franciscóba vagy Las Vegasba utazni: otthon is lehet brunchot készíteni.

Például egy tejes brunchot a következőkből állíthatunk össze: Egy tálcán elrendezünk 5–6 féle sajtot, 2–3 féle kenyeret és zsemlet, szépen felszeletelt paprikát, paradicsomot és uborkát. Készíthetünk palacsintát lekvárral vagy csokoládékrémmel. Tálalhatunk joghurtot müzliivel. Ehhez frissen készített narancslét, kávé vagy teát kínálhatunk.

Szombati brunchhoz a fenti tejes ajánlat-hoz adhatunk keménytojást, heringet vagy más halfélét, édes barcheszt vajjal és mézzel, valamint édes süteményt.

Nemzetközi brunchhoz készíthetünk zselatinos ételt is. Ehhez adhatunk palacsintát vagy a nagyon kedvelt shakshukat.

Zselatinos zöldséges étel

Elkészítés: 40–50 dkg apróra vágott zöldséget (sárgarépa, piros paprika, zöldborsó, karfiol, kukorica) forró vízben megfőzünk kevés sóval és borssal, majd hagyjuk kihűlni. Két tojást keményre főzünk, és ha kihűlt, szeletekre vágjuk. A zselatint az utasítás szerint elkészítjük. Egy szép formájú tepsit – ha lehet, özgerincformát – használunk. Először a tojászeleteket rakjuk le, majd a főtt zöldségeket, és ráöntjük a zöldségében feloldott zselatint. Ha lehet, egész éjszakára hűtőbe tesszük, de minimum 5 órára. A formából kiborítjuk és szeletekre vágjuk.

Jó étvágyat!

Folytatás az 5. oldalról.

A Másik fő projekt az a szombat és az ünnepnepok kivételével minden nap működő Zoom felületen megvalósuló imaközösség fenntartása, mely a Covid járvány alatt indult el, és több mint hat éve minden nap támaszt nyújt a résztvevőknek, akik a világ minden tájáról jelentkeznek be esténként online felületünkre. Az imát minden esetben tanítás zárja. Ennek szervezői és lebonyolítói szintén a rabbi és a rebecen. A Zoomos összejövetel nem csupán a mindennapos közös davenolásra és tanulásra nyújt lehetőséget, hanem magas színvonalú pasztorál pszichológiai tevékenység is létrejön ezeken az összejöveteleken.

Miként látja a körzet, a budapesti zsidóság jövőjét?

A budapesti zsidóság jövőjét a közösségi vezetők és a hitközségek többsége egyfajta modern reneszánszként látja, ahol a hagyományörzés már nem csak a múltról szól, hanem egy élő, liuktető identitásról. A „körzet” és a tágabb zsidó vezetés víziója szerint Budapest nem csupán a múlt emlékműve, hanem Európa egyik legfontosabb zsidó kulturális és vallási központja marad, ahol a konzervatív irányzat (neológia) mérsékelt modernizmusa mellett a különböző irányzatok párbeszéde határozza meg a mindennapokat.

Ez a jövőkép nagyban épít a fiatal generációk megszólítására, hiszen a közös-

ség fennmaradása azon múlik, mennyire sikerül vonzóvá és relevánssá tenni a zsidó gyökereket a 21. századi ember számára. Optimisták vagyunk és úgy gondoljuk, hogy a vallási és kulturális pluralizmus erősödése nem gyengíti, hanem színesíti a közösséget, miközben folyamatosan keresik a válaszokat az olyan kérdésekre, mint az asszimiláció vagy a biztonságérzet fenntartása. Végső soron egy olyan önazonos és magabiztos budapesti zsidóság képe rajzolódik ki, amely büszkén vállalja örökségét, miközben nyitott marad a város és a világ változásaira.

Klezmer festival na brehu Balatonu

Rozhovor s Péterom Garaiom

Volám sa Péter Garai, som predsedom Kultúrneho združenia Klezmerész a bubenikom a vedúcim skupiny Klezmerész Együttes. Vyštudoval som ekonómiu a v rokoch 1965–2010 som sa venoval zahraničnému obchodu, hudba bola pre mňa len koníčkcom. V roku 2004 sme šiesti amatéri založili skupinu Klezmerész Együttes – najmä preto, aby sme si užili radosť zo spoločného muzicírovania.

Už na začiatku sme dostávali pozvania na vystúpenia od židovských organizácií, ale netušili sme, že budeme fungovať tak dlho. Postupne sa skupina rozšírila – k dvom speváčkam, huslistke, klarinetistovi, gitaristovi a bubeníkovi pribudol kontrabasista, náš prvý skutočný profesionál. V priebehu rokov došlo k niekoľkým zmenám a časť amatérov nahradili profesionáli, no zo šiestich zakladateľov sú štyria dodnes členmi skupiny. Náš program je veľmi pestrý – v repertoári máme známe aj menej známe židovské piesne. Našou špecialitou je dvojhlasný ženský vokál, ale máme aj sólové spevácke a inštrumentálne skladby.

Členovia skupiny: Judit Klein a Judit Török – spev, Judit Zala – husle, Mihály Illés – klarinet, Dénes „Bokolosz” Matyi – gitara, Katalin Moharos – kontrabas, Péter Garai – bicie a spev.

V lete sa uskutoční Klezmer festival vo Balatonfürede. Ako vznikla táto séria podujatí?

Skupina Klezmerész Együttes sa trikrát (2014, 2015, 2019) zúčastnila Medzinárod-

ného klezmer festivalu v izraelskom meste Cfát, kde sa okrem izraelských skupín stretávajú aj najznámejšie a najlepšie klezmer kapely sveta. Tento festival sa koná už približne 30 rokov každoročne. To mi dalo podnet na myšlienku, že – hoci v Maďarsku je mnoho podujatí, kde vystupujú klezmer skupiny – bolo by dobré vytvoriť tradíciu festivalu, na ktorom by znela výlučne klezmer hudba. Tak vznikol nápad na 1. Maďarský medzinárodný klezmer festival.

Myslel som aj na to, že Budapešť je plná židovských podujatí, preto som navrhol, aby sa festival konal v lete na brehu Balatonu, kde sa stretáva veľa ľudí z rôznych miest. Primátor Balatonfüredu, Dr. István Bóka, prijal nápad s radosťou a poskytol morálnu aj finančnú podporu. Veľkú pomoc dostávam aj od riaditeľa Domu židovských výnimčností, Dr. Ferenc Oltho.

Aký program môžeme očakávať tento rok?

Festival sa uskutoční 10.–12. júla 2026. Počas troch večerov vystúpi šesť klezmer skupín – každý večer jedna maďarská a jedna zahraničná. Počas festivalu, ktorý sa bude konať na Kisfaludyho letnom javisku pri Tagoreho promenáde, sa už od poludnia bude možné zoznámiť s jedlami a nápojmi židovskej kuchyne.

Program:

10. júl 2026 18:00 – Otvorenie 18:30 – Budapest Klezmer Band 20:30 – Flying Rabbi (Létajjící Rabin)

11. júl 2026 18:30 – Klezmerész Együttes 20:30 – Di Gasn Trio, Izrael

12. júl 2026 18:30 – Sabbatsong Klezmer Band 20:30 – Preßburger Klezmer Band

Kto tvorí publikum festivalu a ako prijímajú vystupujúcich návštevníci Balatonu?

Predstavenia festivalu na javisku pri Tagoreho promenáde sú bezplatné. Určite budú aj takí, ktorí prídu do Balatonfüredu priamo kvôli festivalu, ale nemám ilúzie, že budú v prevahe. Predpokladám, že mnohí návštevníci, ktorí budú práve tráviť dovolenku vo Fürede alebo pri Balatone, prídu na festival vďaka reklame, ktorá začne koncom mája – začiatkom júna. Veľkú časť publika budú tvoriť ľudia, ktorí sa prechádzajú po promenáde a započujú hudbu.

Kde môžu záujemcovia nájsť ďalšie informácie o Klezmer festivale?

Usilujeme sa zabezpečiť festivalu čo najväčšiu mediálnu pozornosť. Festival bude mať vlastnú stránku na Facebooku a všetky informácie budú dostupné aj na Facebookovej stránke skupiny Klezmerész Együttes a Domu židovských výnimčností, ako aj na webovej stránke (www.zsidokivalosagok.hu).

Musím spomenúť, že – keďže festival je pre verejnosť úplne bezplatný – programy sme mohli zorganizovať len vďaka štedrej podpore našich sponzorov.

Naši podporovatelia: Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt., Mesto Balatonfüred, MAZSIHISZ, MAZSÖK, VISITBalaton365 – Maďarská turistická nadácia, MOL Új Európa Alapítvány, Olajág Otthonok, Nadácia pre Budapeštiansku Dohányovu ulicu, Samospráva XIII. obvodu Budapešti.

30 rokov Spravodajcu

Rozhovor s Antonom Pasternákom

Foto: Orsi Boncsér/Bálint Ház

Od januára 2026 vychádza 31. ročník Spravodajcu, v júni oslávime 30. výročie vydania prvého čísla. Čo tento časopis znamená pre obec a pre Vás osobne?

Je pre mňa ťažké nájsť správne slová. Keď sme pred tridsiatimi rokmi spustili túto iniciatívu, vôbec som si nemyslel, že náš spravodaj bude vychádzať aj po toľkých rokoch. Pamätám si, že keď som sa pred tridsiatimi rokmi vrátil zo zasadnutia vedenia, moji synovia sa ma pýtali, o čom bola reč v Menháze. Pred Andrásom ležal modrý papier a prišiel s nápadom, aby sme vydávali noviny, z ktorých by sa členovia komunity mohli informovať. Prvé číslo sme rozdávali na júnovom dni Martýrov a odvtedy, už 360 mesiacov, sme vždy prítomní v poštových a elektronických schránkach. Najdôležitejšie je podľa mňa to, že sme zdokumentovali všetky významné udalosti uplynulých troch desaťročí pre budúce generácie. Rovnako si môžeme prečítať o spoločných sviatkoch, o rozhodnutiach vedenia či o rekonštrukciách našich budov. Budúci bádatelia a historici to budú mať určite jednoduchšie, ak ich budú zaujímať udalosti tohto obdobia. Treba vyzdvihnúť aj vzdelávaciu úlohu časopisu, keďže vzniklo nespočetné množstvo článkov o našich sviatkoch, tradíciách a zvykoch. Musím spomenúť aj osobné príbehy, ktoré sa členovia generácie našich rodičov podelili na stránkach Spravodajcu. Keby to neurobili, mnohé drobné mozaikové čriepky miestneho židovského života by dnes už boli zabudnuté.

V prvom období spolupracoval na vydaní časopisu Ferenc Piczek. Noviny sa roznášali osobne členom komunity. Ako spomínate na toto obdobie?

V tom čase sme tlačili troj- až štvorstranový spravodaj na formát A4, a prvým krokom bolo zošití stránky zošívavkou. Miestni čitatelia dostávali noviny osobne. So synmi sme nasadli do auta a podľa vopred určeného okruhu sme roznášali časopis. K niektorým zvonili oni, iným som odovzdával „Híradó“ ja. Bolo to dobré aj na to, aby sme prehovorili pár slov s členmi kehilá. Pre nich veľa znamenalo toto osobné stretnutie.

Od začiatku posielate časopis aj tým, ktorí sa z Komárna odsťahovali. Viaže sa k tomu nejaký pozoruhodný príbeh?

Výtlačky z tlačiarne vkladáme do obálok a už tridsať rokov ich osobne podávame na pošte. Tí, ktorí hľadajú svoje korene, sa s radosťou dozvedia o dianí tu doma. Spravodajca vytvára most medzi tými, ktorí tu žijú, a tými, ktorí sa odsťahovali, ako aj ich potomkami. Najbolestivejšie je, keď pošta vráti obálku a my musíme vymazať starého čitateľa zo zoznamu adresátov. Na stránkach komunitných novín sa vždy snažíme

rozlúčiť s našimi zosnulými čitateľmi. Našťastie sa zoznam z času na čas rozširuje aj o nové adresy.

Spočiatku boli strany čiernobiele, neskôr ich vystriedali modré písmená a už niekoľko rokov vychádza Spravodajca farebne. Čo pre Vás znamenali tieto zmeny?

V roku 1996 si asi nikto nemyslel, že tlačné publikácie vytlačia online formáty. Vzhľad novín sme neustále menili a prispôbovali požiadavkám doby. Veľká zásluha patrí nášmu kolegovi Richárdovi Saláthovi. Dnes pravdepodobne viac ľudí číta časopis na telefóne alebo počítači než na papieri, ale máme pocit, že ešte neprišiel čas úplne digitálneho vydania. Najšť bielu obálku Spravodajcu v poštovej schránke, vziať do ruky dvanásťstranové noviny – to je zážitok, ktorý e-mail alebo webová stránka len ťažko nahradí.

Máte obľúbenú rubriku v časopise?

S veľkou radosťou čítam spomienky bývalých Komárňanov či obyvateľov regiónu, ktorí dnes žijú v Izraeli alebo inde vo svete. Rovnako sú zaujímavé nové informácie týkajúce sa histórie obce, príbehy, ktoré už v Komárne upadli do zabudnutia. S manželkou často vyskúšame recepty z rubriky Kóšer kuchyňa, cestopisné články si tiež rád prezerám.

Ako vidíte budúcnosť Spravodajcu?

Počas tohto obdobia vydávali noviny viaceré židovské obce v našom širšom regióne – niektoré len jedno či dve čísla, iné fungovali roky ako sesterské časopisy. Je veľká vec, že Spravodajca existuje dodnes. Popri nadšení mojich synov, Tamása a Andrása, patrí dôležitá úloha všetkým, ktorí prispeli obsahom: autorom článkov, respondentom rozhovorov, prekladateľom slovenskej časti, tajomníckam obce, Katike Potokovej a Zsuzsane Paszternákovovej, ktoré dohliadajú na jazykovú správnosť. Vďačná vďaka patrí aj organizáciám a darcom, ktorí finančne podporujú vydávanie časopisu. Pokiaľ nám budú sily stačiť, budeme pokračovať v práci...

PA-PT

Festival židovskej kultúry
HaNahar
הַנְּהָר

11. — 14. jún 2026
Trenčín, Nové Mesto nad Váhom,
Beckov, Piešťany, Hlohovec

**OSLAVA
ĽUDSKOSTI
A ZVEDAVOSTI**

štvrtok / 11.6.
Mestská veža Trenčín
17:00 **Miro Pogran "HUMAN-I-TY"**
vernisaž výstavy akad. mal. Mira Pograna
kurátorka: Ela Porubánová
výstava je s prístupnosťou od 9.6. do 22.6.2026

Synagóga Trenčín
18:30 **Hudba na tanieri a NOMEN OMEN**
Arnošta Lustiga
koncert s ochutnávkami židovskej kuchyne a diskusia
s Evou Lustigovou pri príležitosti 100. výročia narodenia
spisovateľa a publicistu Arnošta Lustiga

piatok / 12.6.
Gymnázium M.R. Štefánika Nové Mesto nad Váhom
9:00 **Ja chcem byť človek**
workshop nad dielom Arnošta Lustiga a kľúčovými
ľudskými hodnotami

Výstavná sieň MsKS Nové Mesto nad Váhom
17:00 **Medzi domovom a Európou**
vernisaž výstavy maliarov židovského pôvodu
v súkromnej zbierke Kamila Benetina
kurátorka: Ela Porubánová, výstava potrvá do 31.8.2026

Kino Považan Nové Mesto nad Váhom
19:00 **MALACHI**
Príbeh o ťažkom rozhodnutí mladých rodičov, bezhraničnej
lásky náhradnej matky a ceste chlapca, ktorý hľadá vlastnú
identitu. Film, ktorý skúma hranice ľudskosti, váhu viny
a odvahu odpustiť tam, kde to boli najviac.
režia: Ido Bahat, Noam Demsky, 2025, Izrael, dokument,
51 min., slovenské titulky, MP15+

sobota / 13.6.
Hrad Beckov
11:00 – 13:00 a 14:00 – 16:00
17:00 **Miro Pogran "HUMAN-I-TY"**
komentované prehliadky a výtvorný workshop s autorom
kurátorka: Ela Porubánová, výstava potrvá do 22.6.2026

16:00 **Židovské predmety každodennosti**
prednáška: Martin Vincursky

Synagóga Trenčín
17:00 **Človekom na Boží obraz**
stretnutie židov a kresťanov za účasti čelných
predstaviteľov cirkví a rabína Mishu Kapustina

nedeľa / 14.6.
Hudobný pavilón v parku, Piešťany
16:00 **Kaschauer Klezmer Band**
koncert

Zámok Hlohovec
16:00 **Hudba na tanieri**
koncert s ochutnávkami židovskej kuchyne
predpredaj: Vlastivedné múzeum v Hlohovci
a infocentrum MKC Hlohovec

Partneri

Nástenka krátke správy

ŽNO Komárno, klub Shalom a Spravodajcu podporili Gizella Sternbach (Jeruzalem), Eva Brandes (Jeruzalem), Erzsébet Zámbo, rodina Schillerovcov (Maďarsko) a darcovia, ktorí si želali zostať v anonymite. Ďakujeme!

Na podujatia klubu Shalom a na vydávanie Spravodajcu sme získali podporu od BGA Zrt. Ďakujeme!

V Menháze bol v rámci pokračovania rekonštrukčných prác dokončený vstup do pivnice.

Návštevníci v Menháze: Pred Pesachom k nám prišla rodina Erdősovcov, ktorá má korene v Maďarsku. Hostí privítali Magda Saláth a Zoltán Kollár.

Dňa 22. apríla sme v synagóge privítali záujemcov z Budapešti; v ten istý deň navštívili Menház aj študenti teológie zo Sárospataku pod vedením dr. Ferenc Fodora. Našich hostí po obci viedol predseda Anton Pasternák.

Dorazili výtlačky knihy s názvom „Čarovné Komárno“, v ktorej dostala priestor aj komárňanská židovská náboženská obec.

Deň martýrov

Židovská náboženská obec v Komárne touto cestou pozýva každého humánne zmyšľajúceho človeka na pietny akt pri príležitosti 82. výročia deportácie židovského obyvateľstva z Komárna a okolia. Spomienkové podujatie sa uskutoční **v nedeľu 14. júna 2026 o 10.30 hod.** na židovskom cintoríne v Komárne (ulica Zlateho muža 1).

Príhovor prednesie hlavný rabín dr. Róbert Frölich, účinkuje hlavný kantor Immanuel Zucker. Na pamiatku obetí o 12.00 hod. spoločne zapálime sviečku v synagóge (Eötvösova ulica 15). Prosíme, potvrdte svoju účasť na adrese kile@menhaz.sk

Žiadame Vašu podporu

Vážení čitatelia! Prosíme Vás, aby ste podľa Vašich možností podporovali programy ŽNO v Komárne, ako aj vydávanie Spravodajca, údržbu budov a obnovu cintorína.

Poukázanie peňazí z územia SR:

26384962/0900 – Slovenská sporiteľňa

Poukázanie peňazí zo zahraničia:

Adresa: Židovská náboženská obec v Komárne, Eötvösa 15, 94501 Komárno, Slovakia

IBAN: SK060900000000026384962 SWIFT: GIBASKBX

Adresa banky: Slovenská sporiteľňa, Palatínova 33, 94501 Komárno

Spravodajca – mesačník ŽNO v Komárne, založený v roku 5756. (1996), **šéfredaktor:** Tamás Paszternák (tamas.paszternak@menhaz.sk), András Paszternák (andras.paszternak@menhaz.sk), **spolupracovníci:** Magda Saláth, Mgr. Ferenc Piczek, **grafická úprava:** Richard Saláth, **jazyková korektúra:** Zsuzsanna Paszternákné Kertész (Komárno), Anton Pasternák (Komárno), **tlač:** Nec-arte Kft., Komárno, **adresa ŽNO:** Židovská náboženská obec, Eötvösa 15, 945 01 Komárno, Slovakia, tel.: 00421/35/7731-224, **e-mail:** kile@menhaz.sk, **tel./fax:** 00421/35/7725-355. **Registračné číslo:** EV 3424/09. **ISSN** 1337-091x. **IČO:** 34073400. **Periodikum je nepredajné.**

SPRAVODAJCA

Máj 2026 – IJAR–SIVAN 5786.

MESAČNÍK ŽNO V KOMÁRNE

XXIV. REG. ROČNÍK. 5. ČÍSLO, 360. ČÍSLO

POPOLUDNIE OTVORENÝCH DVERÍ POČAS KOMÁRŇANSKÝCH DNÍ

NOVÉ MESTO NAD VÁHOM

Srdečne Vás aj tento rok pozývajú na Festival židovskej kultúry HaNahar, ktorý nesie podtitul Oslava ľudskosti a zvedavosti.

2

30 ROKOV

„Miestni čitatelia dostávali noviny osobne. So synmi sme nasadli do auta a podľa vopred určeného okruhu sme roznášali časopis.“

3

KLEZMER PRI BALATONE

„To mi dalo podnet na myšlienku, že – hoci v Maďarsku je mnoho podujatí, kde vystupujú klezmer skupiny – bolo by dobré vytvoriť tradíciu...“

4

360 mesiacov...

Šestnásteho júna 1996 sme odovzdali prvé výtlačky Spravodajcu prichádzajúcim na deň Mártírov pri bráne cintorína na ulici Zlatého muža. Celé noviny mali tri strany – dve po maďarsky a jednu po slovensky. Na stránkach prvého čísla sme priniesli správy zo zasadnutia vedenia, aktuálne informácie Shalom klubu a recept na barches.

Ako sme vtedy napísali: „Cieľom nášho časopisu je informovať Vás o všetkom, čo sa deje v našej náboženskej obci alebo v okolitých komunitách.“ – ani dnes si to nemyslíme inak. Už 30 rokov prinášame správy o radosti, smútku, rozvoji aj stratách. Sme súčasťou spoločného učenia sa. Spoločne sme spoznávali a spoznávame našu minulosť, tradície a tajomstvá židovského života a osudu. Pri 10. a 20. výročia sme sa ešte pokúsili spísať mená všetkých, ktorí nás na tejto tlačenej „ceste“ sprevádzali ako spolupracovníci, autori článkov či pomocníci v zákulisí. Po tridsiatich rokoch by už zoznam určite nebol úplný, niekto by sa nevyhnutne vynechal. Preto už nepíšeme menný zoznam – radšej dakujeme všetkým, ktorí počas uplynulých troch desaťročí prispeli k Hitközségi Híradó – Spravodajcovi, podporili jeho vydávanie svojimi textami, prácou, darmi či projektovými zdrojmi.

Naša jubilejná radosť však nemôže byť úplná. Ako komunitné noviny sme sa v čiernom rámečku rozlúčili s mnohými čitateľmi a dobrodincami. Ich neprítomnosť, spätná väzba a podpora, ktorá dávala našej práci zmysel, nám chýba pri zostavovaní každého čísla. Niet ťažšej chvíle, ako keď musíme niekoho vymazať zo zoznamu adresátov. Za 30 rokov, žiaľ, nebolo takých málo.

Správy, sviatky, dobrodružstvá v Svätej zemi, recepty, rozhovory, programové tipy... 1996–2026, 360 mesiacov, 30 rokov – to je minulosť a prítomnosť Spravodajcu. A čo prinesie budúcnosť? Možno ani my, redaktori, sme si nemysleli, že tri desaťročia tak rýchlo ubehnú, neplánovali sme dopredu... kým vládžeme, budeme robiť svoju prácu.

PA

Pozvánka Škola štúdií

Židovská náboženská obec v Komárne Vás srdečne pozýva na program Škola židovských štúdií v Menháze.

Dátum: piatok 22. mája 2026 o 18:00

Hostiteľ: Riszovannij Mihály

Program:

- štúdium na sviatok Šavuot
- privítanie Šabatu
- sviatočný kидуš

Registrácia vopred: kile@menhaz.sk.

Tešíme sa na Vašu účasť!

